

УДК72.013(043.3)

Колмаков Є. О.

*Аспірант**кафедри містобудування**Київського національного університету будівництва і архітектури*mandilate@gmail.comorcid.org/0000-0002-2745-8244

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БАГАТОРІВНЕВИХ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ В ІСТОРИЧНИХ ЦЕНТРАХ КРУПНІШИХ МІСТ УКРАЇНИ

Анотація: визначено основні чинники архітектурно-планувальної організації багаторівневих громадських просторів в історичних центрах крупніших міст України, розкрито їх сутність, прийоми та засоби реалізації на підставі їх комплексної аналітичної оцінки.

Ключові слова: архітектурно-планувальна організація, багаторівневий громадський простір (БГП), крупніші міста, історичні центри.

Постановка проблеми. В сучасних умовах центральні частини крупніших міст України все більше втрачають свою історичну та культурну роль через щільну та нераціональну забудову громадського простору. Тому на сучасному етапі важливим завданням сучасної містобудівної науки є визначення основних чинників та напрямів формування архітектурно-планувальної організації багаторівневих громадських просторів в історичних центрах крупніших міст України, прийомів та засобів їх реалізації, що в цілому сприятиме гармонізації міського громадського середовища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі грані зазначеної проблеми досліджувалися в роботах представників української та зарубіжної архітектурно-містобудівної теорії та практики. Зокрема, А. Е Гутнов, К. Лінч, П. В. Аурелі, О. М. Унгерс, Р. Колхас, В. Рибчінський, А. Россі, Л. Кріє, В. Т. Шимко, Н.М. Шебек присвятили свої праці розгляду загальних проблем архітектурно-планувальної організації громадських просторів міст. Тоді як, наприклад, Д. Джейкобс [1], Я. Гейл [2] розглядали громадські простори міст з точки зору їх комфортності для людини. Дослідження А. Й. Урбах, Ю. О. Закірової [3] були спрямовані на вирішення проблем формування пішохідних міських просторів. Проте на сучасному етапі, незважаючи на значну кількість напрацювань, проблеми використання потенціалу багаторівневого громадського простору в історичних центрах крупних міст вивчені недостатньо. Більш глибокого дослідження потребують окремі питання

щодо аналізу основних чинників формування архітектурно-планувальної організації комфортного середовища для перебування людей у центральних зонах міст за рахунок застосування багаторівневих міських структур для збільшення традиційних територій громадського призначення в умовах щільної історичної забудови.

Мета роботи полягає в дослідженні основних чинників формування архітектурно-планувальної організації багаторівневого громадського простору історичних центрів крупніших міст.

Виклад основного матеріалу. Крупніші міста України все більше потерпають від щільної та нераціональної забудови громадського простору історичних центрів. Загальновідомо, що в сучасних умовах історичний центр міста одночасно є й місцем концентрації транспортної мережі, часто він також може бути й центром перетину транзитних потоків і магістральних вулиць. При цьому у багатьох міських центрах із великою щільністю забудови, щоб забезпечити автомобільний рух, ширина тротуарів різко зменшується. Це призводить до ускладнення пішохідного руху. Проблема особливо загострюється на перехрестях вулиць. Натомість аналіз центрів міст за кордоном, показує, що в більшості з них понад 80% усіх пересувань здійснюється пішки. За останніми тенденціями світової практики пішохід розглядається як головний учасник міського простору. Сучасний міський центр повинен мати комфортну для людини орієнтованість міського простору. Тому перспективним напрямом сучасної архітектурно-містобудівної практики, особливо в історичних центрах крупніших міст України, є формування багаторівневих громадських просторів (БГП).

Ураховуючи архітектурний напрямок, мету і завдання даного дослідження, приймаються за основу і розглядаються п'ять основних груп чинників, що визначають архітектурно-планувальну організацію БГП: соціально-економічні, природно-кліматичні, інженерно-технічні, функціонально-планувальні та художньо-естетичні (рис.1).

Рис.1 Схема основних чинників, що визначають архітектурно-планувальну організацію БГП

Соціально-економічні чинники, як правило, визначаються проблемами, які притаманні сучасним крупним та крупнішим містам, особливо тим, структура яких ускладнена великою концентрацією громадських функцій.

Питання визначення економічної доцільності БГП є доволі складними, оскільки в Україні поки що не набули поширення такі споруди, а також відсутні спеціальні економічні дослідження, що стосуються цих споруд. З метою уявлення вартості спорудження в Україні окремо багаторівневих міських просторів доцільно навести деякі дані. Кошторисна вартість реконструкції автомобільної розв'язки на Поштовій площі становить 443 млн. 312 тис. грн.

Світовий досвід будівництва унікальних багаторівневих споруд у крупних містах свідчить, що економічна доцільність самої споруди не завжди є визначальною. Іноді перевага надається соціальній ефективності – створенню об'єктів, які сприяють формуванню або розвитку оригінальної багаторівневої архітектурно-просторової композиції міста як показника науково-технічних можливостей та престижу країни.

Природно-кліматичні чинники в межах України мають свої ознаки й особливості. Одним із ключових факторів комфортного перебування людей на громадському просторі є захищеність від несприятливих погодних умов та комфортний мікроклімат на прилеглих територіях. Тому основні заходи, які використовуються в архітектурній практиці, мають сприяти створенню відповідної форми споруди з використанням навісів від опадів та пергол від сонця. Регулювання мікроклімату на прилеглих територіях може відбуватися за допомогою використання рослин та водних пристроїв.

Потрібно також акцентувати увагу на особливостях рельєфу даної території. За наявності природнього рельєфу, його потрібно виявити та максимально використати для формування громадського простору. За його відсутності можливе створення штучного рельєфу для підвищення різноманітності міських ландшафтів.

Чинники, що сприяють зростанню певного асортименту рослинності в міському центрі можуть бути різноманітними – від використання спеціально-відведених ділянок чи різних контейнерів під рослини до створення озелененої покрівлі багаторівневого громадського простору, а також забезпечення необхідною кількістю світла, води та доступу для догляду за ними.

Світова практика свідчить про необхідність урахування природно-кліматичних умов при розміщенні об'єктів обслуговування населення з використанням багаторівневого громадського простору над вулицями міста з метою відтворення ландшафту чи збереження історичної забудови.

До *інженерно-технічних чинників*, що впливають на габарити БГП, належать вимоги щодо врахування ширини вулиць чи площі на даній території,

мінімальної величини підвищення елементів споруди над розрахунковими рівнями поверхні землі, пропускну здатність пішоходів, автомобілів (за наявності руху автотранспорту під спорудою), інженерної інфраструктури та врахування їх подальшого перспективного розвитку.

З розвитком новітніх прогресивних технологій життєзабезпечення, слід останні включати в розробку БГП. Також потрібно враховувати тенденцію та ефективність впровадження ресурсозберігаючих технологій, які можуть бути представлені у вигляді матеріалів, пристроїв освітлення та ін. У зв'язку з підвищенням цін на електроенергію за останні роки у світі, потрібно звернути увагу на використання міських пристроїв для отримання електроенергії з відновлювальних джерел.

Головним *функціонально-планувальним чинником* є багатofункціональність міського центра, де спостерігається скупчення великої кількості громадських функцій на незначній за площею території в порівнянні з іншими територіями міста.

Серед інших чинників – соматичні можливості людини, а саме необхідність забезпечення пішохідних і велосипедних зв'язків між окремими територіями міста, розділеними вулицями; формування безбар'єрного міського простору; урахування особливих потреб маломобільних груп населення.

Основним *художньо-естетичним чинником* є коректне вписування багаторівневого громадського простору в цінне культурно-історичне середовище з урахуванням пропорцій, матеріалів, стилю та кольорової гами історичної забудови. Адже саме він є одним з головних чинників, що дає обмеження кількості рівнів БГП та задає основний стилістичний та архітектурний напрям для подальшого проектування громадського простору.

За допомогою створення художніх акцентів можна урізноманітнити монотонні фрагменти міської забудови не порушуючи їх цінність. Упорядкування об'ємно-просторової композиції різностильових місць експрес-обслуговування вирішить одну з головних проблем хаотичного розташування МАФів в історичних центрах міст України та світу.

Висновки. Світовий досвід свідчить, що в сучасних містах транзитні пішохідні та транспортні шляхи і споруди можуть «переплітатися». Відсутність транзитного транспортного потоку через БГП визначає відсутність або мінімізацію їх транспортної функції, що визначається в її плануванні. У випадку, коли БГП є елементом формування громадського центру районного чи місцевого значення, до складу якого входять також об'єкти обслуговування, розташовані суміжно, навколо споруди, вони також можуть впливати на набір функцій, розміщуваних у БГП.

Таким чином, врахування соціально-економічних, природно-кліматичних, інженерно-технічних, функціонально-планувальних та художньо-естетичних чинників архітектурно-планувальної організації багаторівневих громадських просторів у крупніших містах України сприятиме раціональному використанню вільного простору в щільній забудові центральної частини міст та збереженню його історичної забудови.

Література:

1. Джекобс Д. Смерть и жизнь больших американских городов / Д. Джекобс; [пер. з англ.]. - М.: Новое издательство, 2011. - 460 с.
2. Гейл Я. Города для людей / Я Гейл; [пер. з англ. Токтонов А.]. – М. : Крост, 2012. – 263 с.
3. Закирова Ю. О. Градостроительная реконструкция системы пешеходных прогулочных пространств в центральной и исторической части города: автореф. дис. на здобуття наук. степеня канд. арх.: спец. 18.00.04 «Градостроительство, планировка сельских населенных пунктов» / Закирова Ю. О. – М., 2009. – 23 с.

Аннотация

Колмаков Е.О. Аспирант кафедры градостроительства КНУБА.

Основные факторы формирования архитектурно-планировочной организации многоуровневых общественных пространств в исторических центрах крупнейших городов Украины.

Определены основные факторы архитектурно-планировочной организации многоуровневых общественных пространств в исторических центрах крупных городов Украины, раскрыто их сущность, приемы и средства реализации на основании их комплексной аналитической оценки.

Ключевые слова: архитектурно-планировочная организация, многоуровневое общественное пространство (БГП), крупнейшие города, исторические центры.

Annotation

Kolmakov E.O. Postgraduate Student of the Chair of Urban Development of KNUBA.

The main factors shaping the architectural and planning organization of multi-level public spaces in the historical centers of the largest cities of Ukraine.

The main factors of the architectural and planning organization of multi-level public spaces in the historical centers of large cities of Ukraine are determined, their essence, methods and means of implementation are revealed on the basis of their complex analytical evaluation.

Key words: architectural and planning organization, multi-level public space (MPS), the largest cities, historical centers.